وتوویژی رۆژنامەی "الشرق الاوسط"
لەگەڵ سکرتیری گشتیی حیزبی دیموکرات

لە نیوەراستی مانگی پووشپەرو پیش ١٨ی پووشپەر، شیرزاد شیخانی هەوالنیری رۆژنامەی "ئەلشەرقولئەوسەت" وتوویژیکی لەگەڵ بەریز عەبدوللا حەسەنزادە، سکرتیری گشتیی حیزب پیک هیناو کۆمەلیک پرسیارو مەسەلەی جۆراوجۆری لەگەڵ هینایە گۆرێ. ئەوەی لیرەدا دەکەویتە بەرچاوی خوینەران، دەقی ئەو وتوویژەیە:

پ: شیرزاد شیخانی: مامۆستا! سەبارەت بەو شتە تازانەی لە ئیران هاتونە گۆرێ، جەنابت ئاگات لی‌یە، خویندکارەکان خەریکی خۆپیشاندانن. لە ناو خەلکەکەش‌دا مەسەلەی نارەزایەتی‌یەکە زیادی کردوە. ئیوە وەکوو حیزبی دیموکرات، حیزبیکی نەیاری ئەو ریژیمە، ئەو وەزعە چۆن هەڵ دەسەنگینن؟

مامۆستا: "تەزاهورات"و حەرەکەتەکەی ئیستا هەیە، تەنیا ئی ئەمرۆ نیە، هەروا کە تەنیا ئی خویندکارەکانیش نیە. ئەو مەسەلەیە، مەسەلەیەکی لەوە قوولترە. راستە ئەم حەرەکەتە بە بیانووی ئەوە دەستی پیٚکرد کە بریاریك درا، (ئیستا لیی پەشیمان بوونەوە، دەلین وا نەبووە). بریاریان دا دانیشگاکان بکرینە "خسووسی" یا بە قەولی ئیرە "ئەهلی"، بەلام خویندکارانی ئیرانی لەمیژە خۆ بۆ یاد کردنەوەی رووداویك ئامادە دەکەن کە چوار سالٚ پیش ئیستا لە رۆژی ١٨ی پووشپەردا رووی دا. ئەویش حەملە بوو بە شوینی حەوانەوەی خویندکارانی دانشگای تارانێ کە لەوێ چەند کەسیکیان کوشت‌و ژمارەیەکی زۆریان گرتن‌و حورمەتی دانیشگاکە شکا. شتەکە بە بیانووی ئەوەوە دروست بووە، بەلام ئەو حەرەکەتە، حەرەکەتیکی ئازادیخوازانەیە لە دژی هەموو سیاسەتەکانی جمهووریی ئیسلامی بەرامبەر بە هەموو چین‌و تویژەکانی کۆمەلی ئیرانێ ـ هەر لەبەر ئەوەشە ـ ئەگەر دیقەتتان کردبێ، شوعاری خویندکارەکان، شوعاریك نیە تەنیا ئی خویندکاران بێ. ئاخر "مەتالیبی" خویندکاران ئەوەی کە بۆ وینە بلین: بەرنامەی دەرسی ئاوا بێ، مامۆستایەکەمان بگۆردری، شوینی حەوانەوەمان باشتر بێ، ئەو مەسائیلە کە تایبەتی خویندکارانن، بەلام وەختیکی خویندکار شوعار دەدا کە دەبێ ریبەری جمهووریی ئیسلامی بروا، بکشیتەوە، تەنانەت کەمیکیش بە شیوەی توندو تیژ دەلین پاشایەتی وەلانێ ـ ناوی پاشایەتیشی لە سەر دادەنین ـ یا وەختیکی دەلین دەبێ ریفراندۆم بکرێ لە سەر نەوعی حکوومەت لە ئیرانی‌دا، ئیدی ئەوە، "مەتلەب"یکی خویندکاری نیە، بەلکوو "مەتلەب"یکە پیوەندیی بە هەموو خەلکی ئیرانەوە هەیە.

ئەوەی مەربووت بە ئیمەیە، ئیمە بە دوو جۆر لەو "تەزاهوراتە"دا بەشدارین. یەکیکیان خویندکارانی ئیمەش وەکوو بەشیك لە هەموو خویندکارانی ئیرانی. ئیمە لە دانیشگای تارانێ‌و لە تەواوی زانستگەکانی ئیرانێ‌دا تەلەبەی کوردمان هەن‌و تەلەبەی وامان هەن بە جۆریك لە جۆران لەگەڵ حیزبی دیموکرات ئیرتیباتیان هەیە، ئەوانە بەشدارن‌و بە شیوەیەکی چالاکانەش بەشدارن. شیوەی دووهەمیان ئەوەیە وەکوو بەشیك لە خەلکی ئیرانێ، حیزبی دیموکرات‌و خەلکی کوردستان لەو حەرەکەتەی‌دا بەشدارن‌و پیمان خۆشە چەندی بتوانن پتر "تأپیر"ی لە سەر دابنین‌و پتر تیی‌دا چالاك بین.

پ: مامۆستا! ئەو تەزاهوراتەی کە لەوێ دەکرێ بەشیوەیەکی "منظم" دەکرێ؟ مەبەستم ئەوەیە دەوری "تەنزیمات" (تەشکیلات)ی موعاریزەی ئیرانیی تیٚدایە یا مەسەلەکە هەر خویندکاران‌و خەلکی ناوەوەی ئیرانن؟

حەقیقەتی ئەوەی هەر ریکخراویك یا هەر حیزبیك ئیددیعا بکا کە ئەو حەرەکەتە، حەرەکەتیکە کە ئەو وەریی خستوە، زیاد رۆیشتوە. ئەوە لە سۆنعی هیچ حیزبیکی سیاسی‌و ریکخراویکی سیاسیی ئیرانی نیە، بەلام بە حوکمی ئەوەی مەگەر حیزبی زۆر چووکەلەو دوور لە ئیرانێ، دەنا حیزبەکان لە ئیران‌داو لە نیو دانیشگاکان‌دا بەشی خۆیان نفووزیان هەیە. هەموویان دەتوانن ئیددیعا بکەن کە تیی‌دا بەشدارن. ئەو حەرەکەتە بە حوکمی وەزعییەتیك کە لە ئیرانێ‌دا هەیە، حەرەکەتیك نیە کە بلیی سەرتاسەر مونەزەمەو هەمووی بە یەکەوە مەربووتە، چونکە لە ئیران‌دا ئازادیی ئەوە نیە کە خویندکاران‌و تویژەکانی دیکەی کۆمەڵ خۆ ریك خەن‌و ریکخراویکی سەرتاسەری پیك بینن. رەنگە دانیشگا بە دانیشگا ئیرتیباتیان پیکەوە هەبێ یا بەشیك لە دانیشگایەك وەکوو پیٚ دەلین کۆلیجیك (دانشکدە)یەك لەگەڵ کۆلیجیکی دیکە پیکەوە "ئیرتیبات"یان هەبێ، بەلام هەمووی واحیدیکی پیکەوە بەستراو نیە. ئەوەی ئەو خەلکەی پیکەوە گرێ دەدا مەتلەبی واحیدە، هەموویان یەك مەتلەب‌و یەك دەردیان هەیە. هەموویان لە نەبوونی ئازادی دەنالینن‌و هەموویان مەتلەبی ئازادییان هەیە لە یەك مەقوولەی چووکەلەدا، ئەگینا ئەو ئازادییانە مەجالاتی جۆراوجۆری ژیان دەگرنەوە، بەلام هەموویان داوای ئازادی‌و دیموکراسی دەکەن‌و هەموویان لە دەستی ئەو زولم‌و زۆرو دیکتاتۆری‌یە دەنالینن.

پ: هەر ئەوەشە سەبەبی ئەوەی کە دەنگی نارەزایەتی‌یەکە کپ بۆتەوە، سەبەبەکەی ئەوەیە کە نامونەزەمە یا شتیکی دیکە؟

دیارە مونەزەم بوون تەئسیری هەیە. لەو بارەیەوە دەمهەوێ دوو شت بلیم. یەکیکیان ئەوەیە کە: دەولەتەکە، دەولەتیکی یەکجار بیٚرەحمە، یەکجار دوژمن بە ئازادی‌یە. بە شیوەیەکی بیٚرەحمانە لی‌دەدا، لەگەڵ ئەوەی ئەم حەرەکەتە، حەرەکەتیکی بە تەواوی ئاشتیخوازانەیە، نە چەکدارەو نە دەیهەوێ تووشی شەرو لیکدان‌و پیدادان بێ، هیچ عەمەلیکی وا ناکەن، بەلام لەگەڵ ئەوە بە دەیان‌و سەدان‌و هەزاران کەس لیی دراوە، بیٚحورمەتیی پیٚکراوەو خراوەتە زیندانەکانەوە. حەتمەن ئاگاتان لی‌یە کە حەفتەیەکی بەر لە ئیستا، بۆ خۆیان ئیعترافیان کرد کە چوار هەزار کەسیان گرتوە، لە کاتیك‌دا ئەو رەقەمە بە تەواوی درۆیە، رەقەمی ئەوانەی کە گیراون لە سەرتاسەری ئیرانێ‌دا لە دە هەزار کەسیش زیاترە. ئەوە کەمیك "تەئسیر" دادەنێ لە سەر پاشەکشەیەکی کاتیی ئەم حەرەکەتە، بەلام ئەم حەرەکەتە بە یەکجاری پاشەکشەی نەکرد، ئەم حەرەکەتە ئەوەندەی لە نیشانەکان را دیارە، خۆی ئامادە دەکا بۆ حەرەکەتیکی وەسیعتر لە رۆژی ١٨ی پووشپەردا کە دەبیتە چوارەمین یادی رووداوی دانیشگای تاران کە لەویوەوە لە هەموو دانیشگاکان‌و لە هەموو ئیرانێ دیسانەکە حەرەکەتیکی گەورەتر وەرێ خەن. دیارە ئەوان ئیستا هەموو دانیشگاکانیان تەعتیل کردوە، بۆ ئەوەی خویندکارەکان بەسەریەکەوە نەبن، بۆ ئەو مەبەستە هەموو دانیشگاکانیان تەعتیل کردوون، بەلام خویندکارەکان‌و خەلکی دیکەش لەگەلیان ریك کەوتوون، لە سەر ئەوە ئیتیفاقیان هەیە کە دەبێ لە رۆژی ١٨ی پووشپەردا کە دەکاتە ٩ی تەمووز (ژووئیە) حەرەکەتیکی گەورەتر لەوە وەرێ بخەن. ئەگەر ئەم جارەش سەرکوتی بکەن بەو مەعنایە نیە کە ئەم حەرەکەتە کشاوەتەوە، نەخیر، ئەمرۆ رەنگە بکشیتەوە، سبەینێ لە موناسیبەتیکی دیکەدا سەر هەڵ دەدا تا ئەو وەختی وەزعی ئیرانێ دەگۆرێ، تا ئەو وەختێ ئازادی‌و دیموکراسی لە ئیران‌دا بەرقەرار دەبێ.

پ: مامۆستا! تۆ مەوعیدیکت داناوە، ٩ی تەمموز (١٨ی پووشپەر)، بە حیساب ئەبێ حەرەکەتەکە فراوان بێ، ئیوە وەکوو حیزبیکی موعاریزەی ئیرانی، وەکوو حیزبیکی خەباتگیرو خاوەن تاریخیکی دوورو دریژ لە تەنیشت حیزبەکانی‌ترەوە خۆتان ئامادە کردوە بۆ ئەوەی ئیستیسماری ئەو وەزعە بکەن؟

بە بیٚشك هەموو حیزبیکی سیاسی هەوڵ دەدا لە شتیکی ئاوا ئیستفادە بکا. نەك ئیستیفادەیەکی حیزبی‌و ریکخراوەیی، بەلکوو ئیستیفادەی ئازادی لە هەموو ئیران‌داو بە نەفعی حوقووق‌و ئازادی‌یەکانی میللەتی کورد، دەمانەوێ ئیستیفادە بکەین. بەلام فەرمووتان وەختیکتان دیاریی کردوە. ئەو وەختە نە من دیاریم کردووەو نە حەتتا خویندکارەکانیش دیارییان کردوە، بەلکوو کە دیاریکراوە لە سەر ئەوەیە لەو رۆژەی‌دا چوار ساڵ لەمەوبەر هجووم کرایە سەر زانستگاو خەلکیان گرت کە تا ئیستاش هەر لە زیندان دان. حەتتا دوو سێ کەس لە ریبەرانیان لەو ماوەیەدا بیٚ سەرو شوین کردوون، کەس‌و کاریان نازانن لە کوێ‌و لە چ زیندانیکیشن، بەشیوەیەکی وەحشیانە رەفتاریان لەگەڵ دەکەن. ئەو رۆژە تەعیین کراوە. کەوابێ هەموو حیزبیکی سیاسی هەوڵ دەدا نەخشی تیی‌دا بێ‌و بە تەبیعەتی حاڵ ئیمەش بە نۆرەی خۆمان ئەو هەولە هەر دەدەین‌و هیوادارین جیٚ پەنجەشمان بە ئاشکرا پییەوە دیار بێ.

پ: مامۆستا! ئیستا حەرەکەتە جەماوەری‌یەکە دەستی پیٚکردوە، ئیوەش چەندین حیزبی موعاریزەی ریژیمی ئیرانی هەن. ریژیمی ئیران ٢٤ سالە حوکم دەکا. مەلاکان سەیتەرەیەکی زۆریان کردۆتە سەر دەولەتەکان، ئیوە پیتان وایە بتوانن گۆرانیك، بە رووخاندنی ئەو ریژیمە پیك بینن؟

گۆرانی ئەو ریژیمەی بۆتە زەرورەتیکی تاریخی‌و حەتمی، بەلام ئایا لەم حەرەکەتەدا یا لەم چەند مانگەی ئایندەدا یا لە یەك سالی ئایندەدا ئەو گۆرانە دەبێ یان نا، ئەو مەسەلەیەکی دیکەیە. بەلام وەزعی حاکمییەت لە ئیرانێ‌دا گەیوەتە جیگایەك کە ئەو خەلکە تەحەمولی ناکا. بە هەر شیوەیەك‌و بە هەر قیمەتیکیش بووە، خەلکی ئیرانێ بە گشتی دەیانەوێ جمهووریی ئیسلامی بگۆرن. بە خۆشی‌یەوە جمهووریی ئیسلامی ئیستا ئیدی پشتیوانی‌یە دەرەکی‌یەکانیشی بەرەبەرە لی کەم دەبنەوە، چونکە لەگەڵ هەموو ئەو شوعارانەی کە دەیان دەن کە گۆیا نە شەرقین‌و نە غەربین‌و تەنیا جمهووریی ئیسلامییان دەوێ، ئەم ریژیمە هەتا ئیستا بە پشتیوانی‌و کۆمەکی هیندیك دەولەتی خاریجی‌یەوە ماوەتەوە کە ئەو دەولەتە خاریجی‌یانە راست لە شەرق‌و غەربن، راست بەپیچەوانەی شوعارەکە، ئەوان هەم شەرقین‌و هەم غەربین. هەم لەگەڵ یەکیەتیی شۆڤیەتی قەدیم‌و رووسیەی ئیستا هاوکاری‌و موناسیباتیکی توندی بازرگان‌و تیجاری‌و تەسلیحاتییان هەیەو هەم لەگەڵ ولاتانی غەربی‌و یەك لەوان تەنانەت ئەمریکا. ئەمریکا لە واقیع‌دا لە ماوەی ئەو ٢٤ سالەدا لانی‌کەم ٢٣ سالی هەولی داوە کە لەگەڵ جمهووریی ئیسلامی‌دا پیوەندیی باشتر بێ‌و هەولیان داوە کە گۆیا لە نیو جمهووریی ئیسلامی‌دا هیندیك لە ریبەران پەیدا بکەن کە بتوانن لەگەڵ دنیای دەرەوەش‌و لەگەڵ خەلکی ژوورەوەش‌دا بەریٚدا برۆن‌و خۆیان ریك بخەن، بەلام ئیستا بەرە بەرە تیگەیشتوون کە جمهووریی ئیسلامی جەناحی وای تیٚدا نیە کە بتوانێ لەگەڵ دنیای ئەمرۆ خۆی ریك بخا. بەرە بەرە خەریکن بە جۆریك لە جۆران پشتی تیٚدەکەن کە ئیمە ئەوە بە شتیکی باش دەزانین.

پ: پشتی تیٚدەکەن‌و جگە لەوەش هەوڵ دەدەن مەشاکیلی بۆ بدۆزنەوە، یەك لەوان مەسەلەی بەرنامەی ئەتۆمی‌یە. وێ دەچێ ئەمە سەرەتای شەر پیٚفرۆشتن بە ئیران بێ، بۆ ئەوەی ریگا خۆش کەن کە لە ئیرانێ گۆرانیك بکرێ وەکوو ئەوەی لە عیراق‌دا کرا. ئایا ئیوە تەوەقوعی ئەوە دەکەن ئەو گۆرانە بەو شیوەی لە عیراق‌دا کرا، لە ئیرانیش‌دا بکرێ؟

ئەوە موشکیلە دروست کردن نیە، موشکیلەکە ئیران هەیەتی. ئیران لە کۆنەوە تا ئیستا ئەوەندەی لە داخیلی ولاتەکەی‌دا خەلکی سەرکوت کردوەو دژی ئازادی‌یەکان راوەستاوە، لە دنیای دەرەوەش کاری ناردنە دەرەوەی تیرۆریزم بوو. کاری موخالیفەت لەگەڵ سولح بووە. لە هەر جییەکی بووە، قانوون شکینیی کردوە، لە رادەی نیونەتەوەیی‌دا. دنیای دەرەوە کە تا ئیستا ئەوانەی لی قبووڵ کردوە، ئیستا بەرە بەرە مەیووس بوون لەوەی ئیسلاح بێ. بۆیە هیندیك لەو شتانەی لی لەقاو دەدەن، وەکوو شەر پیٚفرۆشتن نیە. شەرەکە جمهووریی ئیسلامی فرۆشتوویەتی. ئیستا ئەوانیش دیفاع لە خۆیان دەکەن. بەلام ئەوە کە داخوا دەگاتە کوێ، نە تەوەقوعی ئیمە ئەوەیە نە رەنگە ئارەزووش بکەین کە شیوەکە راست ئەو شیوەیە بێ کە لە عیراقێ رووی دا.

پ: یانی ئیوە داگیرکەری قبووڵ ناکەن؟

مەسەلە ئەوە نیە کە قبوولی ناکەین، بەلام ئارەزووی ناکەین. چونکە مەسەلە قبووڵ کردن‌و قبووڵ نەکردن نیە. ئەگەر ئەمریکا بیهەوێ، سبەینێ هجووم بکاتە ئیرانێ، راست دەتوانێ ئیرانێ بگرێ وەکوو عیراقی گرت. قەزییەکە ئەوە نیە. ئیمە ئارەزوو ناکەین، ئیمە پیمان خۆشە دنیای دەرەوە کۆمەك بە ریژیمەکە نەکا بۆ مانەوەی. عەکسی ئەوە کۆمەك بە بزووتنەوەی ئازادیخوازانە بکا کە بتوانێ لە خەبات بە دژی ئەو ریژیمەدا بەرەوپیش بچێ. حەز ناکەین ولاتەکەمان ویران بێ، وەکوو دیتمان عیراق ویران بوو. ئیمە چونکە لە کوردستانین، نابێ لە سەر کوردستان قەزاوەت بکەین. بەخۆشی‌یەوە بەشی زۆری کوردستان مەحفووز بوو، بەلام هەموو بە چاوی خۆمان دیتمان‌و دنیاش بینی کە عیراق چۆن ویران بوو؟ چۆن سووتا، هیچ ئینسانیك ئەوەی ئارەزوو ناکا. بیجگە لەوەش لە بەرنامەی ئەمریکاو هاوپەیمانەکانیش‌دا نیە ـ لانی‌کەم لە هەلومەرجی ئیستادا ـ کە هجوومی نیزامی بکا بۆ ئیرانێ. ئیمە ئارەزووی ئاوا ناکەین، پیمان خۆشە خەلك بۆ خۆیان قیمەتی ئازادی‌یەکە بدەن‌و هەر بۆ خۆشیان دەسەلاتی ئایندە بگرنە دەست. پیمان وایە بە قازانجی هەموو میللەتیکە کە بۆ خۆی خۆی رزگار بکا لەگەڵ ئەوەی کۆمەك لە دەرەوە وەردەگرێ‌و بۆ خۆشی دەسەلاتی ولاتەکەی بگریتە دەست.

پ: مامۆستا! ئەو قسەیەت تا ئیستا مەقبوولەو مەعقوولیشە، بەلام لە عیراق حیزبی بەعس ٣٥ ساڵ حوکمی کرد. تەقریبەن ١٢٠ حیزبی موعاریز لە عیراق‌دا دروست بوون، ٣٥ ساڵ خەباتیان کرد، زۆریشیان چەکدار بوون نەیان توانی ریژیمی عیراق بروخینن هەتا ئەمریکا نەهات. ئیوە کۆمەکتان دەوێ لە دەرەوە، ئەگەر کۆمەکتان بکەن ، دەتوانن ریژیم بروخینن؟

من پیم وایە وەزعەکە لە ئیران‌و عیراق فەرقی زۆرە. ئەمن تەئیید دەکەم کە دەولەتی عیراق نە دەرووخا ئەگەر هاتنی ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی نەبایە. بەلام ئەوەش بە باوەری من وا نەبوو کە حەتمەن پیویستی بە دەخالەتی نیزامیی ئەمریکا هەبێ. ئەگەر پشتیوانی‌یەکی جیددی لە حەرەکەتی ئازادیخوازانەی [خەلکی عیراق] کرابایە. دەتوانرا ریژیم بروخینرێ بیٚ ئەوەی دەخالەتی خاریجی هەبێ. بەلام لەگەڵ هەمووی ئەوانە ئەگەر قبووڵ کەین لە عیراقێ مومکین نەبوو لە ئیرانێ مومکینە، چونکە لە ئیرانێ موخالفەتەکە لەگەڵ جمهووریی ئیسلامی زۆر وەسیعترە. جمهووری ئیسلامی بە هیچ جۆر ئەو قووەت‌و پایگایەی نیە کە دەولەتی عیراقێ هەی‌بوو. هیچ شکیك لەوەی دا نیە کە دەولەتی عیراقێ دیکتاتۆر بووە بەتایبەتی بەنیسبەتی کوردان دەولەتیکی خوینریژ بووە، لەوەدا هیچ موناقشە نیە، بەلام دەولەتی ئیرانێ زۆر دواکەوتووترە، زۆر دوورترە لە خەلك لە دەولەتی عیراقێ. بۆیە ئیمە پیمان وایە ئەگەر خەلکی ئیرانێ حیمایەتیان لی بکرێ دەتوانن ئەو ریژیمە بروخینن. مەبەستمان لە پشتیوانیی زیاتر ئەوەیە کە پشتیوانیی دەولەتەکە نەکەن. ئەو دەولەتە بە ئیمکاناتی عەسکەری، بە ئیمکاناتی فەنییی دنیای دەرەوە لە سەر پیی خۆی راوەستاوە. ئەگەر ئەوانەی لیٚقەتع کەن، خەلکی ئیران دەتوانن ئەو ریژیمە بروخینن، هەروەك توانیان ریژیمی پاشایەتی بروخینن کە دەقات لەم جمهووریی ئیسلامی‌یە بە قووەت‌تر بوو. خۆ لە سالی ١٩٧٩ش‌دا خەلکی ئیرانێ پشتیوانیی عەمەلی هیچ ولاتیکی خاریجییان لە پشت نەبوو، تەنانەت تا ئاخر رۆژەکانیش هەموو دەولەتانی دەرەوە پشتی ریژیمی پاشایەتییان دەگرت. ئەمریکا وەختیك پشتی ریژیمی ئیرانی بەردا کە تازە تیی گەیبوو کە ئیدی ئەو ریژیمە دەرووخێ. ئەویش نەبەوە کە کە بیت پشتوانی لە راپەرینی خەلك بکا، بەوە کە پشتی بەردا، بەوە کە بە جۆریك لە جۆران بە سوپا (ئەرتەش)ی ئیرانیی گوت کە بکشیتەوە، ئەوە موهیم بوو. شا سوپای ئیرانیی بەجیٚهیشتبوو و ئەگەر ئەمریکا پیی نەگوتبایە ـ رەنگە ئەوە قەت بە رەسمیی ئاشکرا نەکرێ ـ ئەو سوپایە ٨

بۆ لاپەرە ٨

درێژەی لاپەرە ٥

دەیتوانی بە کوودیتایەکی نیزامی هەرچی موخالیفی خۆیەتی سەرکوتی بکا، لانیکەم رووخانی ریژیمی پاشایەتی وەدوابخا. بەڵام دیتمان ئەوان بە دەستی بەتاڵەوە توانییان ریژیمی پاشایەتی بڕووخینن، بۆ ئیستا نەتوانن ریژیمی جمهووریی ئیسلامی بڕووخینن.

پ: لەو راپەرینەی دژی ریژیمی شای بەرپا بوو، زەعیمیک دروست بوو ناوی خومەینی بوو و وای لێکرد کە بتوانێ سەیتەرەی سەر شەقامی ئیرانی بکا، ئیستا لە ئیراندا زەعیمیک هەیە بتوانێ ئەو دەورە بگیرێ بۆ رووخاندنی ئەو ریژیمە؟

و: ئینکاری ئەو ناکرێ کە هەم خومەینی وەکوو خومەینیو هەم موئەسیسەی دینی تەئسیریکی زۆریان هەبوو لە ریکخستنی ئەو راپەرینەدا، بەڵام بێشک ئەو راپەرینە، راپەرینیك نەبوو ئی ئەوانە بێ کە جمهووریی ئیسلامییان دامەزراند یا ئی ئاخوندەکان بێ، بەلکوو ئەو راپەرینە، راپەرینیك بوو ئی هەموو خەلکی ئیرانو هەموو چینو تویژەکانی کۆمەلی ئیران تییدا بەشدار بوون. لە پاش ئەوەی ئەو راپەرینە بە ئاکام گەیشت، چونکە ئەوان ریکوپیکتر بوون، نە ریکوپیکتر بوون وەکوو حیزب، ئەوانیش حیزبیکی ریکوپیکیان نەبوو، بەڵام موئەسیسەی دینی بۆخۆی نەوعیك تەنزیمە، بۆخۆی نەوعیك حیزب بوو، ئەوانە توانییان دەسکەوتەکانی بۆخۆیان پاوان بکەنو بیخەنە حیسابی خۆیانەوەو لە واقیعدا شۆرشەکە لە ریگاو مەسیری ئەسلیی خۆی لابدەن.

لە جوابی پرسیارەکەتدا زۆر بە راشکاوی عەرزت دەکەم کە نەخیر نە ریبەریکی ئاوا هەیە وەکوو خومەینی ببیتە سۆمبولو کاریزماو نە حیزبیکیش هەیە کە سەرتاسەری خەلکی ئیرانیی لە ژیر فەرماندا بێ، بەڵام ئەو راپەرینە لە نیوخۆیدا رەنگە لە ئایندەیەکی نزیکدا بتوانێ رەهبەریی خۆی بدۆزیتەوە، قیادەی خۆی لە نیوخۆیدا دروست بکا.

پ: ئەوە تا ئیستا دروست نەبووە، هیواداریـن لە لای ئیوە دروست بێ. ئەوە رامان دەکیشیت بۆ پرسیاریک، ئیوە ئامادەن هاوکاری لەگەل ئەمریکا بکەن بۆ رووخاندنی ئەو ریژیمە؟

و: ئیمە ئامادەین هەموو یارمەتییەکی غەیری مەشرووتی خاریجی وەرگرین، بەڵام ئەوەی کە هاوکاری لەگەل ئەمریکادا بکەین، ئیمە پیمان وانیە هیزی ئیمە، هیزی کورد بتوانێ دەولەتی ئیران بڕووخینێ. لە واقیعدا ئەگەر هجوومیکی وەکوو ئەوە بۆ عیراق کرا، بۆ ئیرانێ بکرێ، ئەوە دەولەتی ئەمریکایە دەیرووخینێ نە هاوکاریی ئیمەو ئەمریکا. ئیمە پیمان خۆش نیە کە وڵاتەکەمان بکەویتە بەر هیرشی ئەمریکاو هەر وڵاتیکی دیکە، بەڵام ئەگەر رۆژیک لە رۆژان سیاسەتی ئەمریکای بیتە سەر ئەوەی هیرش بۆ ئیران بکا، ئیمە لە دژی راناوەستین، بە دوو دەلیل، یەکیان: ئەوە کە پیمان ناکرێ، دووهەم: پیمان وانیە دیفاع لە جمهووریی ئیسلامی، دیفاع لە ئیرانێیە. جمهووریی ئیسلامی بیگانەترە لە خەلکی ئیرانێ وەکوو ریژیمی سەدام حوسین بیگانە بوو لە خەلکی عیراق. کەوابێ ئیمە دیفاع لە خەلکی ئیران دەکەین نە دیفاع لە جمهووریی ئیسلامی. دیفاع لە خەلکی ئیرانیش ئەوە نیە کە ئیمە شەر بکەین لە زیددی دەولەتیکی خاریجی کە دەیەوێ ریژیمەکە بگۆرێ.

پ: ئەگەر بیینە سەر مەوزووعی عیراق، پیش شەرەکەی ئەمریکا دژ بە سەدام، ئیوە علاقە (رابیتە)یەکی باشتان لەگەل ریژیمی سەدامدا بووە، ئایا رووخانی ئەو ریژیمە هیچ زەرەریکی بۆ ئیوە بووە؟

و: باسی عیلاقاتی باشتان کرد، نازانم مەبەست لە باش چیە؟ ئیمە لەگەل دەولەتی عیراقدا، عیلاقاتمان هەبووە، شاراوەش نیە، بەڵام هەروەك شاراوە نیە، تەبیعەتەکەشی شاراوە نیە. عیلاقاتیکی یەکجار زۆر سەلیم بووە. بە دەنگی بەرزو بە سەراحەتەوە دەلیم عیلاقاتیکی نموونە بووە، هەتا ئیستا هیچ هیزیکی سیاسی عیلاقاتیکی لەگەل دەولەتیکی نەبووە کە ئەوەندە سەربلیند بێو ئەوەندە ئیستیقلالی خۆی بپاریزێ. پیم وایە ئەوە هەم ئیوەو هەم کەسی دیکەش لیمان قبوول دەکا. لە بەر ئەوە ئیمە هیچ وەختیك نیگەران نەبووین کە دەولەتی عیراق بروا. ئیستا کە دەولەتی عیراقێ رووخاوە، ئیمە تاقە یەك زەرەرمان کردوە، ئەویش ئەوەیە کە ریگامان بۆ دنیای دەرەوە، دەولەتی عیراق بوو. لە بە بەغدایەدا سەفەرمان دەکرد کە بەو ریگایەدا بۆمان پیك دەهات، سەفەری دنیای دەرەوەمان دەکرد. پیمان وایە ئەوەش لە ئایندەدا رەنگە جوبران بیتەوە. ئیستا عیراق نەبۆتە وڵاتیك کە دەولەتی خۆی هەبێ، دەنا ئەگەر دەولەتیکی موئەسیساتی لە عیراقدا دروست ببێ، پیمان وایە لە ئایندەدا ئەو ئیمکانە پیك بیتەوە، هیچ دەلیلیك نیە دەولەتی تازەی عیراقێ موخالیفەت لەگەل ئیمە بکا، چونکە ئیمە هیچمان بۆ دەولەتی پیشوو نەکردوە، هیچ عیلاقاتیکی مەشکووکمان لەگەل دەولەتی پیشوو نەبووە تا ئەو بە چاویکی دیکەوە تەماشامان بکا. رەنگە ئەوەش بگونجێ کە جاریکی دیکە ئەو ئیمکانە بۆ ئیمە دروست بیتەوە. لەبەر ئەوە بە تایبەتی ئەگەر عیراقییەکان ببنەوە ساحیبی دەسەڵاتی عیراقو ببنە ساحیبی دەولەتیکی دیموکراتی، گەلی، فیدرالی وەکوو شوعاری ئیستای موتەداول لە نیو کوردەکاندا بە تایبەتیو لە نیو موعاریزەی پیشووی عیراقدا بە گشتی هەیە، ئەگەر ئەوە بێ ئیمە یەکجار زۆر پیشوازیی لێدەکەینو پیرۆزباییان لێدەکەین.

پ: مامۆستا تا دەگاتە ئەو رۆژەی ئەو حکوومەتە دادەمەزرێ، ئیوە هیچ جۆرە تەعامولو پیوەندییەکتان بەو ئیدارە ئەمریکییەوە نەکردوە بۆ راپەراندنی ئیشو کاری خۆتان؟

و: ئیمە لەچەند ساڵ لەمەوبەرەوە لەگەل دەولەتی ئەمریکادا عیلاقاتمان هەیە، بەڵام عیلاقاتەکە لە واشینگتۆن بووە نەك لیرە. لیرە هەتا ئیستا شتیکی ئاوا زەرووڕەتی پەیدا نەکردوە کە ئیمە لەگەل ئەوان عیلاقاتمان دروست ببێ.

ئیمە لەگەل دەولەتی عیراقدا، عیلاقاتمان هەبووە، شاراوەش نیە، بەڵام هەروەك شاراوە نیە، تەبیعەتەکەشی شاراوە نیە. عیلاقاتیکی یەکجار زۆر سەلیم بووە. بە دەنگی بەرزو بە سەراحەتەوە دەلیم عیلاقاتیکی نموونە بووە، هەتا ئیستا هیچ هیزیکی سیاسی عیلاقاتیکی لەگەل دەولەتیکی نەبووە کە ئەوەندە سەربلیند بێو ئەوەندە ئیستیقلالی خۆی بپاریزێ. پیم وایە ئەوە هەم ئیوەو هەم کەسی دیکەش لیمان قبوول دەکا. لە بەر ئەوە ئیمە هیچ وەختیك نیگەران نەبووین کە دەولەتی عیراق بروا.

پ: ئەی ئیوە دەرگاتان لێدانەخراوە؟

و: دروستە، بەڵام ئەوان بۆخۆشیان جارێ وەزعییەتیکی وا موستەقەریان نیە. ئیستا مورراجیعەی کێ بکەین؟ خۆ ئیستا ئەگەر بە فەرزیش مورراجیعە بە پۆل برێمیر بکرێ، رەنگە جوابیکی پێ نەبێ. چونکە جارێ ئەو دەولەتەی کە دەیەوێ دایمەزرینێ، بۆی دانەمەزراوە، یانی حەتتا موقەددەماتەکەشی ساز نەبووە. لەبەر ئەوە ئیمە پیمان وایە مەجبووریش نین پەلەی بکەین، دەبێ سەبر بکەین تا وەختیکی کە ئیمکاناتیکی وا پیك دێ. ئیمە پیمان وایە بۆ هەموان مەشرووعە کە لەگەل دەولەتانی حاکم بە سەر بەشەکانی دیکەی کوردستاندا عیلاقات دامەزرینن، مادام ئەو عیلاقاتە، عیلاقاتیکی سەلیمە، لە سەر حیسابی کوردەکانی بەشەکانی دیکەی کوردستان تەواو نابێ، نابێ لە سەر هیچ هیزیکی کوردی حەرام بکرێ.

پ: مامۆستا! وەکوو مولاحەزەت کردوە ئەمریکا زەختیکی زۆر ئەکاتە سەر موجاهدینی خەلق، مەعەسکەراتەکانیان بە موجاهدینی خەلق چۆل کردوە. چەکەکانیان لێوەرگرتون. وا خەریکە سەرکردەکانیشیان لە ئورووپا دەگرنو موحاسەبەیان ئەکەنەوە. لەو زرووف (مەوقعییەت)ەی کە ئیستا ئیران پییدا تێدەپەرێو دنیا هەموو مەشغوولی ئیرانەو خەریکی ئەوەن لە ئیراندا گۆرانیك دروست بێ، ئیستا وەختی ئەو شتانەیە؟

و: بە سەراحەتەوە دەلیم ئیمە لەگەل موجاهدینی خەلقدا هیچ جۆرە پیوەندییەکمان نیە، چونکە ئەوان لە رەفتاریان لەگەل هیزە سیاسییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئیراندا، هیزیکی دیموکرات نین. دەتوانم پیت بلیم عیلاقاتیان لەگەل هیچ هیزیکی سیاسیی ئۆپۆزیسیۆنی ئیراندا باش نیە، ئەمەیان با لە جیی خۆی بێ، بەڵام ئەوەی ئیستا لەگەلیان دەکرێ، ئەوە سیاسەتی ئەمریکایە بەرامبەر بە موجاهدین، چونکە وەختی خۆی موجاهدین هیندیك کەسی ئەمریکاییان لە ئیرانێ تیرۆر کردن، ئەوە شتیکە ئەوە سیاسەتی وانەو موجاهدین بە تیرۆریست دەزانن. موجاهدینیش رەنگە هیندیك شتیان هەبووبێ کە کەس لیی رازی نیە. مەسەلەن ئەو تەعاونەی کە لە ساڵی ١٩٩١دا لەگەل دەولەتی عیراقدا کردیان بە هیچ جۆر هیچ ئینسانیکی ئازادیخواز لە ئەفریقاو لە ئەمریکای لاتینیش تەئییدی ناکا، ئەوە بە جیی خۆی. بەڵام لە سەریەك ئەوەی لەگەل موجاهدین کرا بە تایبەتی ئەوەی لە فەرانسە کرا، ئیمە پیمان باش نەبوو، حەتتا بەیانیەیەکی چکۆلەشمان لە سەر دەرکرد کە ئیمە مەحکوومان کرد. بە دەلیلی ئەوەی کە لەو وەختەدا ریژیمی ئیران لە لایەن خەلکی خۆیەوە کەوتۆتە بەر هجووم، ئەوە نەوعیك کۆمەك بە ئیران یانی نەوعیك لادانی بیروڕای گشتیی ئیرانو دەرەوە لەو حەرەکەتە ئازادیخوازانەیە بوو کە لە ئیراندا هەیە بۆ لای مەسەلەیەکی لاوەکی، بۆیە لەگەل هەموو مولاحیزاتمان لە سەر موجاهدین، پیمان خۆش نەبوو لە هەلومەرجیکی ئاوادا موجاهدین بکەونە بەر حەملەو پەلاماری هیزەکانی خاریجی لەگەل ئەوە کە رەنگە زۆر ئارەزوو نەکەین کە موجاهدین بینە جیی جمهووریی ئیسلامی.

پ: مامۆستا! ئیستا باسی ئیران دەکەین. حالەتیک دروست بووە، وا نارەزایەتیی خەلك رۆژ لە دوای رۆژ پەرە دەستینێو مەشاکیل لە ئیراندا دروست دەبێ. رۆژی ئەوە هاتوە کە موعاریزەی ئیران، ئەو خەباتگیرانەی کە پیشتر لە ساحە (مەیدان) بوونو ئەوانەی کە ئیستا هەن. کۆبوونەوەیەك بکەن "مۆئتەمەریک" بکەن، جەهدیك بکەن بۆ ئەوەی بتوانن لەگەڵ ناوەوە قسە بکەن، بۆ ئەوەی بتوانن تەئسیر لە "شارع"ی ئیرانی بکەن؟

و: ئەگەر راستت بوێ، رۆژی ئەوەی لە میژە هاتووە. ئەمە کاریکە کە دەبوو سالیك بەر لە ئیستا، سێ ساڵ، پینج ساڵ، دە ساڵ بەر لە ئیستا بکرایە. هیچ وەختیك بۆ ئەوە زوو نیە، هەرچی زووتر بکرێ باشترە، بەڵام بەداخەوە ئۆپۆزیسیۆنی ئیران هەم لە ئیرانو هەم لە دەرەوە لەو هەددەفە دوورە. لە ئیراندا هیزە سیاسییەکان ناتوانن خۆیان بنوینن تا بتوانن پیکەوە دانیشنو قسە بکەنو عادەتەن شتیکی ئاوا لە هەلومەرجیکی ئاوادا پیك دێ. لە دەرەوەش لەبەر ئەوەی کە پرشو بڵاوو ئیختلافاتیکی ئیدئۆلۆژیکییان لەبەیندا هەیە، ئیمکانی ئەو پیکهاتنەی ئاسان نەبووە. بەو حالە ئیمەو بەشیکی دیکە لە هیزەکانی ئۆپۆزیسیۆن لە هەولی ئەوەداین کە بەلکوو چەندی مومکینە پتر لە یەکدی نزیك بنەوەو پتر بتوانن ـ ئەگەر نەشبنە جەبهەیەك ـ نەوعیك هەماهەنگییان لە بەیندا هەبێ بۆ ئەوەی بتوانن لە زیددی جمهووریی ئیسلامی کاریکی وا بکەن کە جیگا بەو ریژیمە لیژ بکەن.

پ: مامۆستا! ئیوە هیچ جۆرە وتوویژیکتان لەگەڵ جمهوریی ئیسلامیدا هەیە؟

و: ئیمە هیچ گفتوگۆییەکمان لە ساڵی ١٩٨٩وە کە دوکتور قاسملوو شەهید بووە، نەبووە. لە واقیعدا ئەویش هەر موزاکەرە نەبوو، چونکە بەناوی موزاکەرەو وتوویژەوە داویان بۆ نایەوەو کوشتیان. لەپاش ئەو وەختە هیچ شتیك نەبووە. ئەوەندەمان گوتوە لیی ماندوو بووین. دەتوانم بلیم لەو وەختەوە تا ئیستا نزیك لە سەد جار ناردوویانە کە وەرن بە نهینی وتوویژ بکەین، گوتوومانە شتی وا موکین نیە، وتوویژ تەنیا [ئەوکات] مومکینە کە ئیوە بەرەسمی ئیعلام بکەن کە ئیمە لەگەڵ حیزبی دیموکرات لەسەر داخوازییەکانی میللەتی کورد دەمانەوێ، موزاکەرە بکەینو قەبوولیشی بکەن کە ئەو وتوویژە، ئەو موزاکەرەیە لەسەر دەستی لایەنیکی خاریجی بێ، لەو حالەدا حازرین وتوویژ بکەین، ئەگینا وتوویژ ناکەین، بۆیە هەتا ئیستا هیچ جۆرە وتوویژیکمان لەبەیندا نەبووە.

پ: یانی ئەوان داوایان کردووەو ئیوە رەتی دەکەنەوە؟

و: وەختیك ئەوان بە جیددی داوای موزاکەرەیان نەکردوە، ئەوان دەیانەوێ دیسان یا بکوژن یا ئەگەر بۆ کوشتنیش نەبێ، جیددیبوونی حیزبی دیموکرات یا هیزیکی سیاسیی دیکە بخەنە ژیر پرسیارەوە، ئەگینا ئەگەر بینانەوێ، بۆچی بە ئاشکرا نەبێ؟ چ عەیبیکی تێدایە، دەولەتیك بۆ حەللی موشکلیکی وڵاتەکەی خۆی لەگەڵ بەشیکی میللەتی خۆی وتوویژ بکا؟ مانای وایە درۆ دەکەن. لەبەر ئەوە ئیمە هەموو وەختیك رەتمان کردۆتەوە. ئیمە گوتوومانە ئەسلی وتوویژ رەت ناکەینەوە، حازرین، بەڵام ئەو وتوویژە دەبێ هیندیك شەرتی تێدا بن، لە کوردستانی عیراق نایکەین، لە ئیراندا نایکەین، بە دزی نایکەین، بەبێ نیوبژیوانی هیزیکی خاریجی نایکەین. لەسەر ئەوە کە بۆچی فلان پاسگامان گرتوە، یا بۆچی ئەوان دوکتور قاسملوویان کوشتوە، لەسەر ئەوەش نایکەین. لەسەر داخوازەکانی میللەتی کورد کە داوای حوقووقی نەتەوایەتی دەکەن لەسەر ئەوە ئەگەر حازرن، موزاکەرە دەکەین، ئەگینا نایکەین.

پ: بەناوی موزاکەرەوە دوکتور عەبدولرەحمان قاسملوویان شەهید کرد، دوکتور شەرەفکەندییان تیرۆر کرد. جەنابت ئیستا سکرتیری حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیرانی، ناترسی کە تۆش تیرۆر بکەن؟

و: ترس هەیەو مەترسی هەیە. مەترسی مانای خەتەرە. ئەو خەتەرە هەموو رۆژیك لەسەر گیانی منو لەسەر گیانی زۆر لە رەفیقەکانی دیکەشم هەر هەیە، بەڵام ئەگەر قەرار بایە ترسابایین، هەر لە ئەوەلەوە خەباتمان دەست پێ نەدەکرد، چونکە ناکرێ لە ترسی ئەوە کە رەنگە ئیمە بمرین، خەباتی سیاسی نەکەین. ئیمە لەسەر خەباتی خۆمان بەردەوامین. رەنگە سبەینێ ئەمنیش تیرۆر بکریم، نەخیر ئەمن بە وەرگەرانی ترۆمبیلیك یا بە نەخۆشییەکی دیکە بمرم، ئەوە موسیبەت نیە، موهیم ئەوەیە ئەو حیزبە یا لە حیزب زیاتر، ئەو میللەتە ریگای خۆی دەروا. وەختیکی بە مەرگی دوکتور قاسملوو میللەتی کورد پەکی نەکەوت، بە مردنی عەبدوللا حەسەنزادە بە "تەریقی ئوولا" کاری میللەتی کورد پەکی ناکەوێ.

پ: دوو سکرتیری ئەو حیزبە تیرۆر کراون، مەبەستم ئەوەیە ئایا حیزبی دیموکرات قبوولی دەکا جاریکی دیکە لەگەڵ ئەو ریژیمە دانیشێ؟ ئایا ئەو سیقەیە هەیە؟

و: ئەگەر سیقە هەبا لەگەلیان دادەنیشتین، سیقە نیە، بۆیە دەمانەوێ ریکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان یا دەولەتیکی موعتەبەری خاریجی لەبەیندا بێ، چونکە سیقەمان پییان نیە، پیشمان گوتوون باوەرتان پێ ناکەین، درۆزنن، ئیوە پیاو کوژن. بەڵام ئیمە ناتوانین ئەسلی وتوویژی ئاشتییانە رەت کەینەوە، چونکە ئیمە لە بنێرا شەرخواز نین، ئیمە داخوازی سیاسیمان هەیەو پیمان خۆشە لە ریگای ئاشتیخوازانەوە ئەو داخوازانە بینە دی، ئیمە ناتوانین ئەوە رەت کەینەوە، بەڵام ئەوە کە جیددین یا جیددی نین، ئیمە پیمان وایە جیددی نینو ئەوە کە داوا دەکەن بە نهینی لەگەلیان دانیشین، بە نهینی لەگەلیان دانانیشین. مەسەلەکە ئەوە نیە، چونکە دوکتور قاسملوویان شەهید کرد، ئیدی ئیمە وەکوو ئینتیقام، هەموو وتوویژیكو هەموو [ریگا] حەللیکی ئاشتیخوازانە رەت کەینەوە. ئەمن پیم وایە تۆلەی قاسملوو بەوە ناستیندرێ کە ئیمە قاتلەکانی بکوژینەوە، بەوەی دەستیندرێ کە ریژیمەکە بڕووخێ، بەوەی دەستیندرێ کە داخوازەکانی میللەتی کورد بینە دی. ئەگەر حوقووقی میللەتی کورد وەدی هات، ئەو ریژیمە رووخاوە، ئیدی ئەو ریژیمە نەماوە، ئەوە موهیمە، خۆ ئیمە نابێ بۆ مەسەلەی تۆلەو تۆلە ئەستاندنەوە وەکوو لەبەینی دوو عەشیرە یا دوو خانەوادەدا هەیە، بچین. دەبێ مەسەلەکە وەك مەسەلەیەکی سیاسی لیك بدەینەوە.

پ: خاتەمی بەوەی هاتە ناو ئینتخاباتەوە کە گۆیا پیاویکی ئیسلاحخوازەو ماوەیەك هەولی دا کە نەختیك ریژیمەکە بکریتەوە بەرامبەر بە کۆمەلانی خەلکی ئیران، ئیستا موحافیزەکارەکانیش لەولاوە

←